

Slovenska Gospodinja

izhaja vsako 3. soboto v mesecu
kot priloga »Naš. Listu« in velja
posebej prejemana na leto 3 K.

Leto IV.

V Ljubljani, 15. svečana 1908.

Št. 2.

Uredništvo »Slovenske Go-
spodinje« je v Ljubljani, Mestni
▲ ▼ ▲ trg šte. 17 ▲ ▼ ▲

Minka Govékarjeva:

Slovenke.

Slovenci smo za Črnogorci najmanjši slovanski narod, zato je umevno, da tudi slovensko ženstvo v socialnem in kulturnem oziru zaostaja za ženstvom številnejših in bogatejših narodov. Komaj zadnjih 20 let so zahrepenele tudi nekatere Slovenke po kulturnem napredku in po večji socialni svobodi. Sicer so že v 18. stoletju nekatere odvažnejše Slovenke pomagale buditi narodno zavest v Slovencih s tem, da so nastopale za časa velikega mecena Slovencev barona Zoisa kot diletantke v ljubljanskem dežel. gledališču. Ondi se je igralo dotlej seveda le nemški in laški. Te Slovenke so predstavljale v družbi nekaterih slovenskih literatov in drugih odličnih Slovencev prve slovenske igre (1789).

To je bilo za probujo narodne politične zavednosti in samozavesti velikega pomena. Toda s smrtjo Zoisa se je nehalo tudi to in je zavládalo med ženstvom popolno mrtvilo.

Še v sedemdesetih letih pretek. stoletja je bilo prav malo odločnega narodnega duha v sloven. ženstvu. Večina je nemškutarila in bila brez najmanjše zavednosti. Da se je končno tudi slovenskemu ženstvu v Ljubljani vzbudila in utrdila narodna zavest, za to ima največjo zaslugo vrla energična demokratka, gospa Marija Murnikova. V njenem času so se vzgajala dekleta premožnejših slovenskih rodbin v nemškem Huthovem ali Rhenovem zavodu ali v notranji nemški uršulinski šoli v Ljubljani. Gospa Murnikova je prva začela zbirati ljubljanska slovenska dekleta in mlade žene okrog sebe ter si je organizirala celo četo narodnega ženstva, ki je pod njenim vodstvom delovalo za koristne narodne namene. To so bili prvi nastopi Slovenk v javnosti poleg redkih požrtvovalnih diletantk pri operetah in dramskih igrâh po čitalnicah in bralnih društvih.

Po smrti gospe Murnikove je prevzela vodstvo prebujenih ljubljanskih Slovenk gospa Franja Tavčarjeva, živahna in ljubezniva ter jako marljiva in inteligentna sedanja predsednica »Splošnega slo-

venskega ženskega društva« in »Ženskega telovadnega društva« v Ljubljani. Ta dama je s svojim vzgledom in agitatorskim priganjanjem pridobila ljubljansko slovensko ženstvo za energično in uspešno sodelovanje pri raznih narodnih društvih.

Najvažnejše javno delo slovenske žene je bilo obrambno narodno. Treba je bilo varovati slovenske eksistenčne in kulturne pravice proti nasilju sosedov tujcev, Nemcev in Italijanov. Zato so si ustanovili Slovenci »Družbo sv. Cirila in Metoda«, ki si je dala isto nalogo, kakoršno ima »Ustredni Matice školska.« Ta družba obstoja že 21 let in ima danes po vseh slovenskih deželah 152 podružnic z 8024 člani, ki s svojimi prispevki vzdržujejo 19 šol na najbolj eksponiranih krajih slovenske meje. Med temi podružnicami je najdelavnejših in najuspešnejših 39 čisto ženskih in 83 mešanih; ostale so moške. Značilna za pohlevnost naših žensk je abnormalnost, da ni v glavnem odboru tega društva niti ene ženske, dasi je vsaj dobra tretjina členov — ženskih.

Tekom zadnjih 10 let so spoznale tudi Slovenke čim dalje bolj, da se je treba organizirati ter si pridobiti večje samostojnosti in širšega duševnega obzorja. Pokazalo se je, da ima tudi maloštevilno slovensko ženstvo resne namene in višje cilje, kakor le igrati podrejeno ulogo pobiračice takoimenovanega narodnega davka. — Tržaške Slovenke so ustanovile list »Slovenko«, ki se je prvi z vso resnostjo bavil z raznimi ženskimi in gospodinjskimi vprašanji. »Slovenkini« letniki bi bili v čast celo večjemu narodu, kakor je slovenski. Žal, da je »Slovenka« izhajala le 5 let (od l. 1897 — 1902). Masa Slovenk pač še ni bila niti najmanje zrela za vprašanja, ki jih je obdelavala moderna urednica gdč. Ivanka Anžičeva, ki je bila večini našega ženstva še preveč radikalna in smela. »Slovenka« torej ni imela dovolj naročnic in se ni mogla vzdržati. Izguba »Slovenke« še danes ni nadomeščena z drugim listom enakega programa. Pač izhaja v Ljubljani že 4. leto »Slovenska Gospodinja«, ki prinaša poleg gospodinjskih člankov tudi članke in notice o vseobčih ženskih vprašanjih pri nas in drugod in ki se zlasti po deželi prav pridno čita, vendar je ta list premal in v svojem programu navezan predvsem

na kmetiške sloje. Ureja ga podpisanka, ki gorko želi, da se preosnuje njen mali listič v dostojno glasilo vsega slovenskega naprednega ženstva z najobširnejšim ženskim programom.

L. 1898 so ustanovile agilne in narodno jako zavedne tržaške Slovenke po inicijativi gospe Marije Skrinjarjeve »Zavod sv. Nikolaja,« (predsednica g. K. Ponikvarjeva) zavetišče za brezposelne služkinje. Ta zavod ima nalogo reševati v nravni nevarnosti se nahajajoča dekleta, ki so došla s kmetov v veliko mesto, ali ona, ki so izgubila službo. Zavod deluje najuspešneje že 10. leto.

V Ljubljani imamo tudi že deveto leto žensko društvo »Gospodinjska šola« (predseduje g. M. Kokaljjeva), kjer se uče priprosta dekleta kuhati, šivati, likati in skromno gospodinjiti. Pouk se vrši le v večernih urah. Udeležujejo se ga večinoma tovarniške delavke, ki plačajo samo hrano, pouk je pa brezplačen. Gospodinjsko šolo z internatom v velikem slogu vzdržuje kranjska dež. kmetijska družba. V tej zares vzorno in moderno urejeni šoli se uče dekleta z dežele živino- in kurje-reje, mlekarstva, nadalje vrtarstva, kuhanja, gospodinjstva sploh, šivanja, likanja i. t. d. Seveda je pouk predvsem praktičen in morajo dekleta prav vsa dela opravljati sama; vendar pa se uče poleg tega še učenke tudi teoretično računstva, živinoreje, higijene, živinozdravstva, priprostega knjigovodstva i. dr. Ker je v istem poslopiju tudi sirotišnica, kuhajo učenke vsaki dan za 200—240 oseb. Učna doba traja 1 leto. Učenke plačujejo za pouk in vso oskrbo po 30 K na mesec.

Gotovo največje obče važnosti pa je za slovensko ženstvo »Splošno slovensko žensko društvo« v Ljubljani, ki se je ustanovilo na inicijativo gospe Josipine Vidmarjeve l. 1900. Namen društva je delovati za širšo izobrazbo sloven. ženstva. Ta svoj namen dosega z javnimi in društvenimi predavanji, z raznimi tečaji, s poučnimi potovanji ter zlasti z društveno knjižnico, ki obsega danes že več tisoč knjig leposlovne, socialne, pedagoške, naravoslovne in modroslovne vsebine. Knjige so slovenske, hrvatske in nemške. Med zadnjimi so seveda večinoma prevodi slovanskih pisateljev. Zlasti pa si nabavlja društvo knjige, ki razpravljajo razna ženska vprašanja. Društvo stoji seveda na odločno demokratiški podlagi.

Ker potrebuje društvo duševne opore, je tudi član mednarodne ženske zveze na Dunaju. Iz te zveze izstopi seveda takoj, kakor hitro se ustanovi zveza slovanskih ženskih društev, kar bi bilo največjega pomena in za kar naj bi se zavzele Čehinje, ki so v vsakem oziru najmočnejše.

Za korist slovenskih učiteljic se poteza »Društvo slovenskih učiteljic,« ki je bilo ustanovljeno pred sedmimi leti in katerega predsednica je učiteljica gdč. Katarina Drollova.

Najvišjo šolsko izobrazbo, ki jo more doseči Slovenka pri nas doma, nudita slovenski učiteljski v Ljubljani in Gorici, katerih učni jezik je deloma nemški, deloma slovenski.

Poleg tega je razun ljudskih in meščanske žen. šole ter ženske umetnoobrtne šole v Ljubljani še ljubljanska mestna višja dekliška šola, kateri je priključen 1leten pedagoški tečaj ter ženski trgovski tečaj, ki traja 10 mesecev. S 1. oktobrom m. l. pa je dobila višja dekl. šola lastno, veliko in lepo poslopje in se je izpremenila v ženski licej, ki bo obsegal 6 razredov. Hkratu z licejem se je ustanovil tudi 1. internat za sloven. deklice z dežele. Te so jemali doslej v oskrbo navadno Nemci v svoj institut ter so jih seveda odgajali v svojem, našemu narodu sovražnem duhu. Slovenski internat je ustanovilo posebno društvo »Mladika,« katerega namen je skrbeti za vsestransko vzgojo ter tudi strokovno in gospodinjsko izobrazbo sloven. deklet; nadalje za ugodna stanovanja sloven. deklicam ter za primerno nadzorstvo izven šole. Predsednica »Mladike« je gosa Milica Hribarjeva, soproga ljublj. župana.

Ker Slovenke še nimajo svoje gimnazije, jih študira nekaj privatno in jih poseča okoli 20 moško gimnazijo v Ljubljani, na kateri pa smejo poslušati le dva predmeta. Nekatere Slovenke pa iščejo tudi akad. izobrazbo na Dunaju, Gradcu in v Pragi, kjer jih študira več na filozof. oddelkih. Ga. Jelena Jenkova-Grotyerjeva pa si je pridobila predlansko leto svojo diplomu doktorice medicine na vseučilišču v Peterburgu.

Na literarnem in umetniškem polju deluje razmeroma zadostno število Slovenk. Prva znamenitejša slovenska pesnica je bila gosa Josipina Tomanova Turnogradska, ki je umrla l. 1854. Pisala je kratke povesti in pesmi, zajete iz slovanskega življenja.

Gosa Lujiza Pesjakova, učenka pesnika Prešerna, je bila jako plodovita pesnikinja in novelistka ter je vzbujala svoj čas mnogo pozornosti. — Večje vrednosti so novele in romani idealistke gospe Pavline Pajkove, ki je bila sotrudnica »Zore,« »Kresa,« »Slovanske knjižnice« in »Ljubljanskega Zvona.« Pajkova se je tudi mnogo bavila z ženskim vprašanjem ter je napisala več člankov, spadajočih v to stroko.

Agilna gdč. Marica Nadliškova (omožena Bartolova) je v slovenskem slovstvu markantna osebnost, ki vrlo dobro opazuje in psihološko motivira dejanje svojih oseb. Spisala je več lepih povesti in člankov o žen. vprašanju v »Ljubljanski Zvon« in »Slovanski svet.« Škoda, da sedaj že več let prav ničesar več ne piše. Največja zasluga Marice Nadliškove pa je, da se je ustanovil ženski list »Slovenka,« katerega urednica je bila 3 leta. Okoli »Slovenke« je zbrala Nadliškova precejšen krog nadarjenih Slovenk, izmed katerih so najvažnejše pesnikinja in novelistka ga. Marica Strnadova, ki je sedaj profesorica v ruskem Kišinjevu, na-

dalje pesnikinja ga. Vida Jeraj-Vovkova, gđ. učiteljica Kristina Šulerjeva, feministka ga. Elvira Dolinarjeva ter gotovo naša najnadarjenejša pisateljica, ga. Zofka Jelovšek-Kvedrova, ki je izdala že več knjig ter je znana tudi Čehom in Nemcem. Saj piše Kvedrova slovenski, hrvatski, češki in nemški. Kvedrova je krepka, izrazita individualnost ter se odlikuje njene mnogobrojne novele z naravnim in neprisiljenim realizmom, ostro karakteristiko nastopajočih oseb in z vernim, šestokrat poezije polnim opisovanjem slovenskega kmečkega življenja. — Mnogo talenta kaže mlada novelistka »Sonja« A. F. (učiteljica Ana Fabjan), katere črtice vzbujajo najlepše nade. Končno je omeniti še pesnikinjo Natašo (učiteljica Lj. Poljančeva), ki je izdala lepo zbirko poezij (1906).

Na polju slikarske umetnosti se odlikuje nadarjena, marljiva in popularna slikarica Ivana Kobilčeva, ki je bila odlikovana že v Parizu, Budimpešti in vise njene slike v slavnih umetniških muzejih. Gđ. Kobilčeva je predvsem izvrstna portretistka, imela je svoj atelier več let v Sarajevu, sedaj živi v Berlinu. Talentirane slikarice so tudi Avgusta in Henrieta Šantlova ter Melita Rojčeva.

Na gledaliških deskah nastopajo z največjimi uspehi Slovenke ga. Fanchette Vrhunčeva, primadona vratislavske opere, katere slika Straussove »Salome« je bila nedavno v mnogih nemških listih ter tudi v »Zlati Prahi«, nadalje gđ. Vela Nigrinova, heroína belgrajskega gledališča ter ga. Zofija Borštnikova, sedanja heroína dež. gledališča v Ljubljani.

Pravega, specifično ženskega gibanja pri nas do sedaj še ni. Manjka nam samostojnosti ter pravega poleta. Naše ženstvo je doslej le še privesek različnih političnih taborov in strank. Vse se torej presoja pri nas s stališča teh strank in strančic, skupnega delovanja ženstva za skupne ženske interese pa ni najti še nikjer. Gotovo bi bilo velekoristno, da bi se združile vse napredno misleče ženske v nadstrankarskem delu in bi podpirale le one napredne stranke, ki se zavzemajo za ženske koristi.

Najbolj se zavedajo popolnega nedostajanja ženskih socialnih in političnih pravic ter jih tudi glasno zahtevajo naše social. demokratke. Ženstvo narodno napredne stranke se za politiko domalega nič ne briga. To je pri nas umevno. Narodnonapredna stranka vé, da bi bila volilna pravica žensk trenutno v veliko korist le takozvani »Slovenski ljudski stranki.« Ta bi s pomočjo reakcionarnih žensk dobila v deželi še večjo premoč. Zaradi tega se napredno moštvo nikakor ne ogreva za volilno pravico žensk ter ji celo nasprotuje.

Tak je danes položaj žene pri nas. Vse naše stremljenje je še skromno. Vendar je upati, da se s pridobitvijo novih ženskih šol in z ustanovitvijo ženskih društev dvigne tudi slovensko ženstvo na stopnjo, na kateri so ženske drugih kulturnih narodov.

Mila Dobova:

Prvenstvo Čehinjam.

 nobeni avstrijski deželi ne napreduje delo žene s toli elementarno silo, nikjer se ne množe bojevnice za ženske pravice, socialne, pravne in politične v tolikem številu, kakor na Češkem. Še pred desetimi leti ni igrala češka žena v javnosti skoraj nikake vloge, danes pa imajo Čehinje veliko število profesorice, zdravnic, juristk, imajo vzorne šole ter vzorne organizacije.

Še nedavno niso igrale Čehinje v politiki nikake vloge. Danes pa so se dvignile nad vse druge Avstrijanke. Zahtevale so s toliko energijo in z njim lastnim temperamentom političnih pravic, da se jim mora diviti ter jih mora spoštovati celo največji njih nasprotnik.

Češki Odbor za žensko volilno pravico, ki je v prvi vrsti skrbel za politično odgojo žene ter vedno glasno zahteval svojih pravic, je postavil za deželni zbor tri ženske kandidatke: gđ. Karlo Machovo, urednico »Ženskega lista«, za praške okraje Holeševicé-Bubén-Hradčín-Vyšehrad. Njeno kandidaturu je sprejela tudi napredna (realistična) in socialno demokratska stranka. — Druga kandidatka je gđ. Božena Zelinkova, učiteljica v Časlavi, ki jo kandidirajo za okraj Kutna Hora tudi tri najmlajše politične stranke: napredna, radikalna in narodnosocialna. — Tretja kandidatka, gđ. Marie Thumova učiteljica v Žižkovu, pa kandidira v okraju Vys. Myto-Skuteč-Hlinsko na programu ženskem, vsenarodnem in demokratskem.

Marsikdo se seveda čudi, da ženske sploh morejo kandidirati v deželni zbor, ker v splošnem doslej ženske v Avstriji še nimajo volilne pravice.

Toda paragraf 15. zakona iz l. 1873 glede volilne pravice v češki deželni zbor se glasi takole: »Deželni poslanec je lahko vsakdo, ako ne ugovarja proti njemu paragraf 3. zakonika z dne 17. jan. 1870. — Biti mora dalje: a) avstrijski državlján, b) star 30 let, c) samostojen, d) in mora imeti volilno pravico ali v veleposestvu, ali v mestih, industrialnih okrajih ali v deželnih občinah. — Ker pa je deželni volilni red zgrajen na občinskem volilnem redu, ki ne izključuje kot kandidatov žensk, katere imajo volilno pravico v občinah, — zato se smejo voliti tudi ženske v deželni zbor ter bodo smele, v slučaju, da bi bile izvoljene, te ženske tudi v resnici izvrševati svoj mandat.

Voliti pa smejo na Češkem vse definitivne učiteljice, profesorice, doktorice, državne in deželne uradnice, če plačajo davek ali ne, ter vse one ženske, ki plačujejo vsaj 8 K davka na leto. Izvzete so tukaj prebivalke mest Prage in Liberce (Reichenberg), ker imata te dve mesti svoja posebna pravila, ki zabranjajo

ženskam volilno pravico v občinah. Tako so prikrajšane Pražanke in Liberčanke tudi v svoji volilni pravici za deželni zbor.

Češka ima torej tri kandidatke za svoj deželni zbor. Upanja na zmago danes sicer še ni, toda vrli nastop Čehinj pač priča jasno, da je današnja češka žena zrela za politično delovanje, da je vredna v vsakem oziru popolne enakopravnosti z možem in da zmaga ni več daleč. Kamen se vali in ne ustavi se več. Začetek je storjen in boj se bo nadaljeval do zmage. Zgodovina avstrijskega ženskega gibanja bo vsekakor morala z zlatimi črkami zaznamovati resni trud, navdušeno ter nad vse marljivo in požrtvovalno delovanje češke žene za javne pravice ženske sploh. Priznati pa bo morala tudi, da so prvakinje avstrijskega naprednega ženstva — Slovanke.

Vida Kastelčeva:

Jubilej jugoslovanske žurnalistke.

Minilo je deset let, odkar je začela delovati med Hrvati na književnem, političnem in časnikarskem polju hrvatska žena, velenadarjena gospa Marija Jurič-Zagorka. Seveda je hodila čestokrat pravo trnjevo pot. Kdor orje ledino, pač trpi, in ga. Zagorka je sploh prva jugoslovanska žurnalistka po poklicu.

Rodila se je Zagorka, — kakor se navadno podpisuje v svojih delih — v Golubovcu v Zagorju. Starši so jej bogati posestniki. Šolala se je v samostanu v Zagrebu. S 16 imi leti so jo starši proti njeni volji zaročili s postajnim načelnikom, Madjarom, človekom, ki ga ni poznala in ne ljubila. Prisilili so jo — mlado, neizkušeno deklico, da se je poročila z njim. Doživela je v svojem kratkem zakonu strašno tragedijo, ki se je končala s sodnijsko razporoko. Ker si je hotela na vsak način služiti sama svoj kruh, se je hotela ga. Juričeva spočetka posvetiti poštarski službi, toda urednik lista »Hrvatski Branik,« za kateri list je pisala najprej, jo je nagovoril, naj si rajši voli poklic novinarke in pisateljice. In tako je pisala mlada gospa škofu Strossmayerju, naj bi jo priporočil listu »Obzoru.« Tam takrat še niso verjeli, da zna tudi ženska pisati v časnike, zato so jo sprejeli z dvomi in z roganjem. Toda Zagorka je gospode osramotila. Pisala je v madjarske časnike več člankov ter jih potem prevedla za »Obzor.« Ker se pod te članke ni podpisala, so jih gospodje pri »Obzoru« spoznali za dobre. Tedaj šele je povedala, da so članki njeni! In tako je prišla

Zagorka po težkem trudu v uredništvo »Obzora.« Toda kmalu so se začeli upirati gospodje iznova, češ, da ne bodo delali poleg — ženske. No, burja se je polagoma podela, pridnost in sposobnost sta zmagali, in Zagorka je še danes v uredništvu »Obzora« ter biva za časa sabora kot izvrstna, dovtipna poročevalka v Budimpešti. L. 1903, v tem za Hrvate tako viharinem letu, je bila dalje časa čisto sama v redakciji »Obzora.« Vse je bežalo in se skrivalo, vsi uredniki so izginili, Zagorka pa je vztrajala. A tudi njo so vtaknili v ječo! Trpela je za svoj narod sramoto in žalost, a končno je dobila zadoščenje in svobodo.

Književno delovanje Zagorka je izredno mnogostransko. Pisala je drame, ki se z uspehom uprizarjajo na hrvatskih gledališčih, dalje romane, novele, črtice i. t. d. Napisala je »Vladka Šaretića,« roman iz društvenega življenja, potem »Roblje,« povest, ki je prevedena na poljski in ruski jezik, »Razvrgnute zaručke« i. dr. vedno zanimive in aktualne spise.

Ob njenem jubileju so jo prvi počastili njeni madjarski tovariši — žurnalisti v Pešti, ki so priredili Zagorki v čast prijateljski večer; vsi večji madjarski listi so priznavali redke sposobnosti nadarjene Hrvatice. Nato seveda tudi rojaki tovariši niso mogli prezreti kolegice ter so priredili Zagorki na čast v Zagrebu takisto prijateljski večer, hrvatsko gledališče pa je uprizorilo dvoje Zagorkinih dramatskih del. —

Ga. Jurič-Zagorka je krepka literarna pojava; vsa njena dela preveva gorka ljubezen do domovine, iz njih diha veselje do dela in resnega življenja. Brez smešnih emancipatorskih manir je Zagorka dokazala, da more ženska uspešno tekmovali z moškimi!

Ljubljanskim in kamniškim Slovencem je ga. Zagorka ljuba znanka iz časa kongresa slovanskih žurnalistov; živela je tudi par počitnic v Kamniku. Ga. Zagorka je velika prijateljica Slovencev ter se bavi tudi s slovensko literaturo. Prevedla je tudi že nekaj slovenskih del na hrvatski jezik ter je spisala več feljtonov o naših pisateljih.

Vztrajni in resnobni slovanski pisateljici in žurnalistki čestita k njenemu desetletnemu žurnalistovskemu jubileju tudi zavedno slovensko ženstvo!

E . . .

Slika. Spisal Iv. Lah.

Sestrični Ema in Evelina sedita na verandi. Zunaj je lepa, bela zima, sneg leži po gredicah na vrtu in kosmato ivje je pobelilo vsa drevesa. Ves vrt je videti kakor bajka.

Gospodična Evelina čita francoski roman. Ljubi zelo francoske romane in moderne knjige. Ne ljubi Jurčiča, niti romantike, saj tam ni velikih ljudij, vse je

odvisno od usode in slučajev, nikjer ljudi sile in volje. Sploh v slovenski literaturi ni velikih ljudi. Majhna dežela, majhni ljudje brez velikih ciljev, brez sil, brez vrvečega velikomestnega življenja. Ni tu sveta, ki bi v njem vstal kak Oskar Wilde. Vse to premišlja gospodična Evelina med črtami, ko čita o veliki ljubezni gospe Raueove in krasnemu Italijanu. Ni zadovoljna popolnoma. Junak in junakinja ji postajata premajhna, dajeta se preveč obvladati od okolice in razmer. Gospodični Evelini se zdi, da bi mogla tudi ona tako zelo ljubiti, da, še bolj. Ni zadovoljna, če ni v knjigi kaj posebnega. Zelo izbirčna je; ako junak izgubi njeno simpatijo, odloži knjigo. Predvsem hoče nekaj, kar še nikoli ni bilo. Nekaj posebnega bi moral biti tudi mož, da bi ga ona ljubila. Nekaj velikega bi moral dokazati, nekaj, česar ni dokazal nihče. Vzvišen bi moral biti nad vso okolico, nad vse razmere in nad vse okoli sebe. In potem bi ga ona ljubila blazno, tako, kakor še ni ljubila nobena ženska. Ves svet bi ostal nizko, daleč pod njima...

Vse to je mislila gospodična Evelina, povabila je knjigo in se zamislila v svoje misli o nečem velikem, nadčloveškem.

Gospodična Ema veze. Nezadovoljna je zelo, ker v knjigah, ki jih dobi v roke, ni nikjer več prave ljubezni, nežne, tihe, kakor je bila v onih romanih, ki jih je brala v mladih letih. Ona ne ljubi nič modernega, ne modernih slik, niti knjig. V časih Mozarta, Schumana, takrat je bilo krasno na svetu, takrat se je živelo romantično, sladko, v ljubezni in umetnosti. Današnji svet je uničil poezijo, zato rajše ne čita, odloži vedno nezadovoljna knjigo in zdi se ji, da sploh nihče več pisati ne zna. Vse to premišlja gospodična Ema. Počasi ji je delo zastalo in se je zagledala ven v belo zimo. Zdelo se ji je, da tam leži toliko poezije in da bi se iz tega dali napisati zelo lepi romani. Pri tem se je spomnila na mladega filozofa Sunčiča, ki se je pred par dnevi poslovil in se odpeljal na jug. Sama ni vedela, zakaj se je spomnila njega. Zdelo se ji je celo, da se ni samo spomnila, ampak da je ves čas mislila nanj, in da ji vse knjige nadomestuje samo misel nanj. Noče se ji to priznati, ampak zdi se ji, da je res tako. Ampak ona noče, noče, niti zdaleka ne mara misliti, da ga ima rada; in če bi stokrat prišla misel nanj, noče misliti, da misli...

Na vrtu se je pojavil pismonoša. Čakali sta ga vselej z velikim veseljem in z neznano potrpežljivostjo. Oba zadnja dneva pa sta ga čakali zelo nestrpno, dasi tega druga drugi nista pokazali. In ko zjutraj zopet ni bilo nič, je bila gospodična Ema huda sama nase, jezila se je, da pričakuje nečesa, a sama ne ve, zakaj in kaj.

»Klanjam se,« pozdravi pismonoša in pomoli razglednico gospodičnoma skozi vrata. Obe obenem sta posegli, a slučajno je prišla v roko gospodične Eme. Vedeli sta takoj, odkod je.

Naslov se je glasil: Gospodična E. Trenova, na drugi strani pa je bilo zapisano: Srčen pozdrav. Vaš Sunčič.

Priznati si je morala gospodična Ema, da se je zelo razveselila. Celo mala rdečica ji je zalila obraz, ko je čitala: Vaš... Ni se v tem trenutku jezila nase, da je mislila nanj, odkar je odšel... A gospodična Evelina je pogledala naslov ter rekla:

»Ali ne misliš, da je morda moja?«...

»Res. Ta nesrečni E! To je lahko Ema in Evelina Trenova... Gospodični Evelini je nekaj blisknilo preko oči, kar bi se moglo imenovati užaljeni ponos. Gospodični Emi pa je padla na srce težka misel.

»Na,« je rekla, »ako misliš...« in ji je ponudila razglednico.

»Hvala lepa, nič mi ni zanjo,« je rekla gospodična Evelina, gledala je na vrt in si popravljala lase.

»Evelina!« je vzkliknila gospodična Ema in jo objela; ljubili sta se zelo in nič bi ju ne bilo moglo razdružiti. A ta hip ju je poklicala teta na kavo. Teta Trenova je bila starikava dobra ženska, ki je rada govorila o starih časih.

»Kdo je pisal?« je vprašala.

»Gospod Sunčič,« je odgovorila Evelina.

»Kateri?«

»Obema skupaj,« je odgovorila Ema.

»To je lepo,« je odgovorila teta in je začela pogovor o prijateljih svojih mladih let, ki je o njih tako rada govorila popoldne pri kavi. Obe gospodični sta bili tiho in sta poslušali zamišljeno, kakor še nikoli.

Mladi filozof Sunčič je bil ostal po počitnicah doma, ker je bil na zimo namenjen v Italijo. Zahajal je vso jesen na vilo in postal je počasi popolnoma domač. Bil je vselej prijazno sprejet od stare tete, ki je v njem videla moža, ki je izjema v sedanji dobi, kajti imel je iste lastnosti, kakor prijatelji njene mladosti. Reklo se je toliko, kakor da je Sunčič junak romantične dobe. Gospodični Emi je bilo to zelo po volji, a gospodični Evelini ne. Vkljub temu sta ga sprejemali z enako ljubeznivostjo in prijaznostjo. Razvilo se je med njimi neko odkrito prijateljstvo, naklonjenost, skoraj ljubezen.

To pa ni bilo vseč stari teti. Priznavala je sicer vrednost prijateljstva med mladimi ljudmi, a hkratu je vendar želela, da bi prišlo še dalje, kajti sama ni bila zadovoljna, da je ostala stara teta in pogosto se je spominjala svojih mladih prijateljev, ki so bili že vsi oženjeni, kolikor jih ni umrlo. In dobro oko stare tete je kmalu opazilo, da se izpolnjuje njena želja: pozornost mladega filozofa se je bolj obračala na krasno Evelino. Toda gospodična Evelina je bila ponosna, kakor vse ženske, ki vedo, da so krasne. Ni si mogla reči, da ji Sunčič ne ugaja, toda nič velikega, nič nadčloveškega ni bilo na njem. Zanj je bil to junak navadnih, dolgočasnih romantičnih romanov.

In ponos je rasel v nji tembolj, čim bolj je čutila, da se ji bliža mladi filozof; hotela mu je pokazati, kako visoko je nad njim. On je sicer študiral moderne jezike in literature, a za moderno umetnost ni bil vnet. Celo za Nietzscheja se ni posebno navduševal. Govoril je sicer modro in zelo razumno, ampak nič nadčloveškega. Tak srednji človek, polčlovek...

Nekoč v jeseni sta stala z gospodično Evelino sama na vrtu ob rožnem grmu, kjer so odpadali zadnji cveti. Takrat jej je začel govoriti mladi filozof o življenju in ljubezni, in govoril je stavke, ki so bili podobni priznanju ljubezni. Videlo se je, kako ga duši nekaj v grlu, rdečica mu je stopila v obraz in videlo se je, da ne more reči tega, kar hoče. Takrat se je zdel gospodični Evelini še bolj majhen in naenkrat je videla na njem polno napak. Ni hotela razumeti tega, česar ni povedal, in je odšla ponosno naprej po stezi. Dvoje, se ji je zdelo, bi bil moral storiti, da bi ne bil tako padel v njenih očeh: ali govoriti zaničljivo o ženskah ali pa zmagati jo s silo, kakor se kragulj polasti golobice. Potem bi bil zanjo visok ves svet, ljubila bi ga. A tega Sunčič ni bil zmožen, bil je premajhen, preslaba je bila njegova sila. Čutila je od takrat še bolj, kako jo ljubi mladi filozof, toda kako bi mogla ona sprejeti nekaj tako majhnega, skoraj nizkega, nekaj, kar zadostuje komaj navadnim ljudem?

Med tem pa je gospodična Ema vzljubila mladega filozofa z vso svojo mlado, sanjavo dušo. In ljubila ga je tembolj, čimbolj se ji je zdelo, da se nagiblje njegova simpatija na stran Eveline. Sama ni vedela, ali ga ljubi prav zato, ker je tako blizu nevarnost, da ga izgubi, ali bi ga ljubila tudi sicer. Dokler so si bili vsi enaki, je bil mir, a sedaj je postalo naenkrat vse drugače. Ono prijateljstvo je izginilo in prišlo je nekaj čisto drugega. Sunčič ji je bil zelo prijazen, toda čutila je mnogokrat, da samo iz galantnosti. Vendar je bil to mož, po kakoršnem je hrepenela nje mlada duša in ljubila ga je že zdavnaj. Prav ljubiti pa ga je šele začela zdaj, ko ga je imela vzeti druga. Na videz je ostalo sicer vse mirno, ampak v mladih srcih je divjal vihar, ki je razdril vso prejšnjo mlado srečo.

Nekoč — bilo je v somraku — je gospodična Ema igrala v sobi, ko je nenadoma vstopil. Prisedel je h klavirju in poslušal. Njegova roka se je prijala njenega stola in gospodična Ema je počasi med pesmijo naslonila glavo nazaj. Slonela je na njegovi roki. Počasi je donela pesem, izginjala... Približal se je... Takrat je vstopila Evelina, vstal je takoj in ji šel naproti. Gospodična Ema je premišljala vso noč, kaj bi se bilo zgodilo, ko bi ne bila vstopila Evelina.

Tako je šla ta igra naprej — toliko časa, da se je filozof pred par dnevi poslovil.

»Boste pisali?« ga je vprašala pri odhodu gospodična Ema.

»Bom,« je odgovoril on, ko ji je stisnil roko.

Gospodična Evelina mu ni rekla, naj ji piše. Bila je preponosna in zdelo se ji je, da mu to niti reči ni potreba, kajti pisal bo itak, saj je videla, kako težko mu je bilo slovo. Tako je torej filozof odšel in gospodični sta ostali sami. Najbolj se je pa po njem tožilo stari teti; nobena od gospodičen ni hotela govoriti o njem, kakor da se ga sploh ne spominjata. Vendar pa se je zdelo gospodični Emi, ki ni spala vso noč vsled raznih neprijetnih misli, da Evelina dolgo ni zaspala, in istotako se je zdelo gospodični Evelini, da ima Ema nemirno noč. In ko ni drugo jutro prišlo nikako pismo, sta bili nezadovoljni obe, a obe sta se kazali zelo veseli. No, in danes je prišla razglednica s tem nesrečnim »E.« —

Mračilo se je, po vrtu se je razgrnila oblastno bela megla. Gospodična Ema je pustila razglednico na mizi, kakor da ji ni za njo nič mar, in je odšla na verando, zagledala se je na vrt v mrak in čudno težko ji je bilo pri srcu.

Ko bi mislil na obe, je premišljevala, zapisano bi bilo: »Gospodični... Mogoče, da stoji tam »gospodični.« Emi se je hotelo, da bi šla po razglednico in pregledala vso od konca do kraja. Morda je vendar kje kako znamenje, ki bi odločilo na katero je mislil, ko je pisal. Morda stoji kaj v znamki ali pod znamko. In če je mislil na Evelino?... Da, nanjo je mislil, videlo se je, da mu je Evelina mnogo več nego ona. In sedaj ji ne pošlje niti razglednice, niti kot prijateljici... Pa saj je rekel, da bo pisal. Da, obljubil je, njej je obljubil in ne Evelini... Da, obljubil je, da bo pisal, a ne komu... Ni bilo rešitve iz teh vprašanj in odgovorov, kajti kar je govorilo »za,« to je tudi govorilo »proti«...

»A gotovo misli name,« je mislila gospodična Ema. »Saj mi je bil tako prijazen in takrat pri klavirju... Da, in oba dva dni so me obhajale misli nanj. On se me je spominjal in zato sem se ga spominjala tudi jaz...« In zahotelo se ji je vzeti razglednico, poljubiti jo z vso dušo, tam, kjer stoji zapisano »Vaš« ter verovati, da je mislil nanjo...

In če je mislil na Evelino? No, pravzaprav bi ne bilo to nič takega. Samo ko bi vedela gotovo; ne storila bi si nič iz tega. Čemu? Ako mu je Evelina več, dobro, tudi ona pozabi nanj, pozabi popolnoma, kakor, da ni nikdar nič čutila. Poroči se lahko med tem z drugim, skratka ni ji toliko ležeče na tem. In hotela je gospodična Ema o tem prepričati samo sebe. Zdelo se ji je, da ni nemirna, niti srce je ne boli. Prav nič. Samo trenutek je bil...

Med tem je sedela stara teta z Evelino še pri mizi, gledala je na razglednico in rekla:

»Torej obema je pisal... In pomislila je s pomenljivim kašljem.

»Ne, Emi je pisal,« je rekla Evelina ravnodušno.

»Emi?« se je začudila teta, »Linica, glej no, a jaz sem mislila, da...«

»Vendar niste mislili kaj resnega?»

»Sem, dragica, glej no, saj se je videlo ...«

Evelini so stopile solze v oči in je vstala.

»Tako me cenite, teta,« je rekla in stopila k oknu, da bi ji teta ne videla v obraz in se je igrala z zastori.

»Zakaj, ljubica, saj je ...« Teta je utihnila in se je zamislila v svoja mlada leta.

Gospodična Evelina se je dotaknila z malim prstkom okna in takoj je tam nastalo srce. Spomnila se je Tatjane v »Evgeniju Onjeginu« in je takoj izbrisala šipo. Bila je zelo nezadovoljna. Že prej, ko je prihajal še na vilo, jo je čudno zbolelo, če je govoril z Emo preveč prijazno. Kadar je bil pri njej, je bil človek, nevreden njene ljubezni, a če je govoril z Emo, je zahrepenela po njem. Ni si hotela priznati tega, ali bilo je tako. In zdaj vidi, da je bilo res: ko bi sploh ne pisal, bilo bi ji vseeno, a ko je pisal drugi, zdi se ji, da jo je ponižal. Začel ji je ugajati takrat, ko je odhajal. Ni iskal nobene posebne priložnosti, da bi se od nje poslovil posebej, videlo se je, da mu je težko slovo, a ne zaradi nje. In par trenutkov preje, nego je odšel, je hotela ona sama ž njim biti na samem, a on ni porabil niti prilike, ki mu jo je dala. Zbolelo jo je to. Hotela mu je dokazati, da ji je vseeno, ampak čutila je, da ni vseeno. Da, ko se je poslovil tako ravnodušno od nje, so jo hotele zaliti solze. In gospodična Evelina si je morala priznati, da je oba dva dni komaj čakala sporočila od njega in da je vse ono, kar je v romanu čitala med vrstami, bilo vendar le o njem. Čim dalje bolj ji je ugajal, če je premišljevala o njem. In celo to ji je ugajalo, da ji ni pisal. Ugajalo ji je to, sama ni vedela, zakaj. To, da je pisal drugi in ne nji, se ji je zdel oni junaški napad, ki ga je pričakovala. To je bilo ono »posebno,« kar je želela nje »moderna duša.« In na to je bila ponosna, kajti videla je, da je nastopil ono veliko pot k nji ... A tu je prišla druga misel: ali je mislil nanjo, ko je pisal drugi? Če se je morda med tem zgodilo med njim in med Emo kaj skritega in se je zato tako ravnodušno poslovil? In pred teto: to težko priznanje, da je pisal Emi in ne nji! V gospodični Evelini je zaigrala grozna sladka boleost, ki ji je privabila solze v oči. A tu je prišla druga misel: Mogoče pa, da je pisal nji in da je prišlo vse le slučajno Emi v roke. Kako bi mogel on pisati drugi, ko jo je vendar ... Gospodična Evelina je sedla h klavirju in zaigrala ... Bila je ona pesem, ki jo je slišal tako rad ... Razjezila se je sama nase in je zaigrala nekaj drugega.

»Hm,« je mislila pri tem, »vem, da je mislil name, ampak čemu naj mi piše? Ni mi mar, naj piše drugim ...«

Gospodična Ema je zaslišala znano melodijo in je stresla z glavico. Zdelo se ji je, da je bolna. Prišla je v sobo in zdelo se ji je, da se ji vrti v glavi.

»Kaj ti je?« je vprašala teta, ki je hitro videla vsako izpremembo pri svojih ljubljenuh.

»Čudno mi je v glavi.«

»Oh,« je vzdihnila teta. »Tako vreme tako vpliva. Pojdi, ubožica!« Prijela jo je za roko in jo odpeljala v spalnico. Evelina je prišla za njo in jo poljubljala. Teta je ugibala, ali je tifus, difteritis ali influenza in je hotela poslati po zdravnika, a gospodična Ema je rekla, da ni tako hudo in je želela samo miru. Gospodična Evelina se je vrnila v sobo, sedla je na zofo in pomislila. Čez čas je vstala in je šla pogledat razglednico ... »E,« nič drugega nego »E« ... Sramovala se je, da jo je zmagala radovednost in je sedla zopet nazaj. Ni je bolela glava, ampak solze so ji vsak čas hotele zaliti oči. Sama ni vedela, zakaj. Vstala je, hodila je veselo po sobi, tlesnila je z rokami, celo zapela je tiho, a niso hotele preiti vse te misli, vsa vprašanja in negotovi odgovori. Zdela se je sama sebi majhna, tako majhna, da se vznemirja zaradi ene razglednice, zaradi ene črke ... Hotela je ostati nad vsem tem vzvišena, ona visoka ponosna gospodična Evelina. Da, hotela je. Sedaj se je sramovala sama pred seboj. Nelepo, zavidno čustvo jo je bilo prej, proti dobri Emi. Zavidala ji je ono malo srečo, nizkost! ... Kje je bila takrat Evelina, visoka, po ki se pride k nji, kakor k nobeni! Zakaj hoče sedaj, česar prej ni hotela, iz same nevoščljivosti spodična Evelina je vzela razglednico in je ošla v spalnico k Emi. Sedla je na posteljo, objela jo in rekla:

»Ema, odpusti, prejšnji moj poljub ni bil osterčen; skoraj privoščila sem ti nesrečo, a zdaj sem zdrava. Vem, da je pisal tebi in ti želim srečo ... Saj je tvoj in jaz hočem, da je tvoj. Pisali mu bova obe, vidiš, in jaz mu bom ... Vidiš, jaz ti hočem biti odkrita in dobra ...«

Gospodična Ema je zaplakala in tudi Evelina se ni mogla vzdržati solz, ona visoka, ponosna Evelina. In plakali sta dolgo, sami nista vedeli zakaj. Morda sta vedeli, da je to šele predigra ... Tiho sta govorili in šepetali o njem, vsaka bi ga hotela imeti še nekoliko drugačnega, mnogokaj jima ni na njem ugajalo in tako sta postajali vedno veselejši, da se je njima zdelo, da bi moral biti filozof Sunčič čisto drugačen, nego je, če bi hotel, da bi ga ena izmed njiju ljubila. Obe bi ga gotovo ne ljubili, kajti vsaka ima drugačne želje, vsaka bi hotela drugačnega.

In tako sta se zadovoljni ločili. Gospodično Emo je prenehala boleti glava in gospodični Evelini ni bilo več težko pri srcu ...

In še dolgo v noči sta šepetali o moških, ki je malokdo iz njih vreden ženske ljubezni, nazadnje se je izkazalo, da nobeden, sploh prav nobeden, tudi Sunčič ne.

S tem sta se obrnili v postelji ter si voščili lahko noč.

Ampak ni se hotelo zaspiti. Zopet in zopet se je pojavljal oni nadležni »E,« kakor da brenči njegov vsiljivi glas po črni temi; velik in svetlo zapisan se je usiljeval mižečim očem. In vsa vprašanja in vsi odgovori so se pojavljali kakor brez konca...

Iz ženskega sveta.

Skupen poduk. Saksonska vlada je dovolila, da smejo tudi dekleta posečati deške srednje šole. Ker se posvečajo ženske nekaj časa sem vseučiliškim študijam, da postajajo zdravnice, lekarničarke, profesorice i. dr., se je začela baviti saksonska vlada z vprašanjem, kako bi se omogočilo dekletom šolanje na srednjih šolah, da bi se lahko potem brez posebnih ovir posvetile višjim poklicem. Sklenila je, da naj bi bil poduk na srednjih šolah za moške in ženske učence skupen. Dober vzgled v tem so bile Saksonski Amerika, Švedska, Norveška, Finska, Danska in Švica, dalje Badenska in Württemberška, kjer se je vpeljava skupnega pouka povsod obnesla kar najbolje. Tako je dana na Nemškem tudi ženskam prila si lahko volijo lepše in vzvišenejše poklice.

odlok saksonske vlade pa ima vendar tudi senčnato stran. Naglašja namreč, da je dekletom dovoljeno posečati deške gimnazije, dokler je po dovolj prostora in dokler ne prekorači število kov in dijakinj predpisanega števila učencev na eni šoli. Vsekakor se zapro sčasoma tudi tu vraki si jih je pustila vlada za sedaj še odprta. Že je, da bi tudi Avstrija posnemala države, v katerih je že prodrla koedukacija šol, t. j. skupen poduk obeh spolov. Čehinje in tudi avstr. Nemke se pridno bore za to.

Angležinje za volilno pravico. 11. febr. t. l. so pogumne in vztrajne Angležinje zopet poizkušale napovedati angleški parlament. Imele so najprej veliko vplivanje, stavile že večkrat izraženo resolucijo, v kateri zahtevajo volilno pravico ter so korakale potem pred parlament. Toda vsa vrata so bila zastražena od velikega števila policajev, ki so odbijali naskoke. Prišlo je do prave velike borbe, pri kateri je policija zaprla 44 žen in deklet. Mnogo Angležinj se je dalo privezati k ograji ob parlamentu, ker se nikakor niso hotele umakniti. — Čudno bi bilo, ko bi se Angleži končno ne bili vdali vztrajni, toli temperamentni zahtevi žensk po volilni pravici. Ljudje — najsibodo potem že ženske ali moški — ki zasledujejo s toliko zmogljivostjo, s toliko marljivostjo in vztrajnostjo svoj cilj, taki ljudje zaslužijo, da se jih upošteva. Angležinje, ki so se morda dale včasih malo predaletč zapeljati od svojega temperamenta, so sijajno dokazale, da so politično zrele ter da bodo resne in požrtvovalne sobojevnice svojih moških tovarišev. Ženska volilna pravica je bila sprejeta te dni v angl. zbornici 271 proti 92 glasovom.

Gospa Marija Murnikova

Gospa Antonija svoji hčerki Milki.

Draga moja Milka!

Danes Te moram malo pokarati. Omenila si zadnjič mimogrede, da je pač precej vseeno, ali vzameš svoje potrebščine tukaj ali tam, ker je Tvoja obitelj majhna in itak ne potrebuješ mnogo. V tem oziru je, ljuba hčerka, Tvoje mnenje pač popolnoma napačno. Pomisliti moraš, da je takih rodbin, kakoršna je Tvoja, med Slovenci na tisoč in tisoč. Če bi vse imele Tvoje nazore ter mislile, da je vseeno, ali kupujejo svoje potrebščine pri domačinu ali tujcu, kako bi se potem godilo slovenskim trgovcem in obrtnikom?

Slovenci smo zelo majhen in tudi ubog narod. Zato pač moramo v velikem, pa tudi v malem podpirati svoje rojake. Niti užigalice, niti šivanke ne smemo kupiti pri tujcu, ker s tem prikrajšamo svojega brata. Drug je odvisen od drugega, zato moramo pomagati drug drugemu. Skrbeti moramo, da se dvigneta slovenska trgovina in slovenska obrt. Pobrigati bi se morali, da pridejo veleposestva na Slovenskem v naše roke, dalje, da sezidajo domačini — Slovenci tovarne in druge delodajalnice, ki bodo v njih našli dela slovenski delavci. To pa je le tedaj mogoče, če bomo vedno in v vsakem oziru podpirali svoje ljudi ter navduševali vse svoje prijatelje in znance, da store takisto. Me, ženske imamo v tem posebno važno nalogo. Za danes Te spominjam samo edinega slovenskega ženskega lista »Sloven. Gospodinje.« Glej, izdaja jo Prva jugoslovanska tovarna kavinih surogatov v Ljubljani. Ali ne zasluži ta tovarna, da jo vedno in povsod podpiramo ter kupujemo izključno le Zvezdno in Ciri-lovo cikorijo? Saj če bi tega ne storili, bi tudi »Sloven. Gospodinje« ne imeli. Listke, ki so pod pokrovcem te cikorije, le pridno shranjaj in jih pošlji omenjeni tovarni, pa boš dobivala popolnoma brezplačno podučen in dober ženski list »Sloven. Gospodinjo.«

Torej, zapomni si: Svoji k svojim! Pozdravlja Te Tvoja mati.